

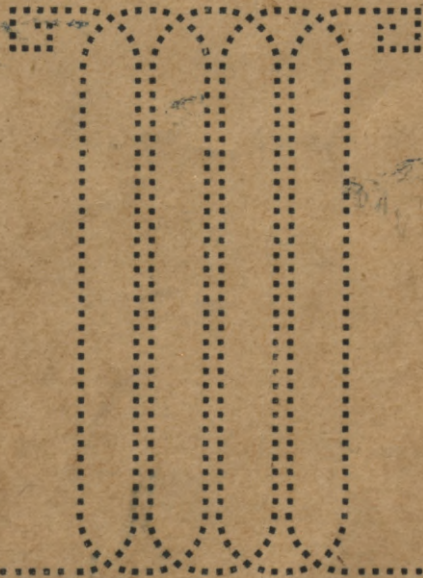
L $\frac{7}{190}$

Roberts Tautmihls - Behrsinšch.

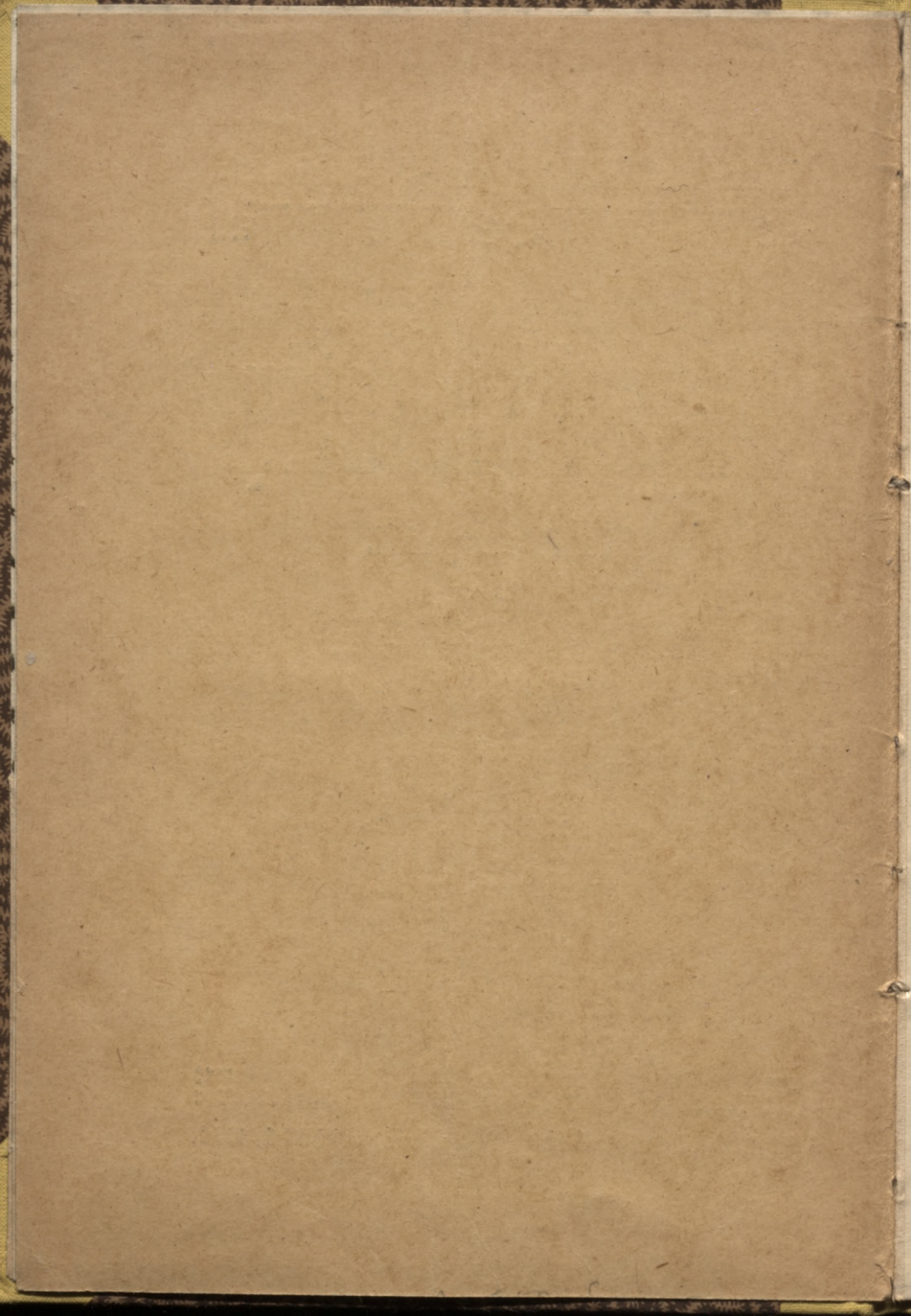

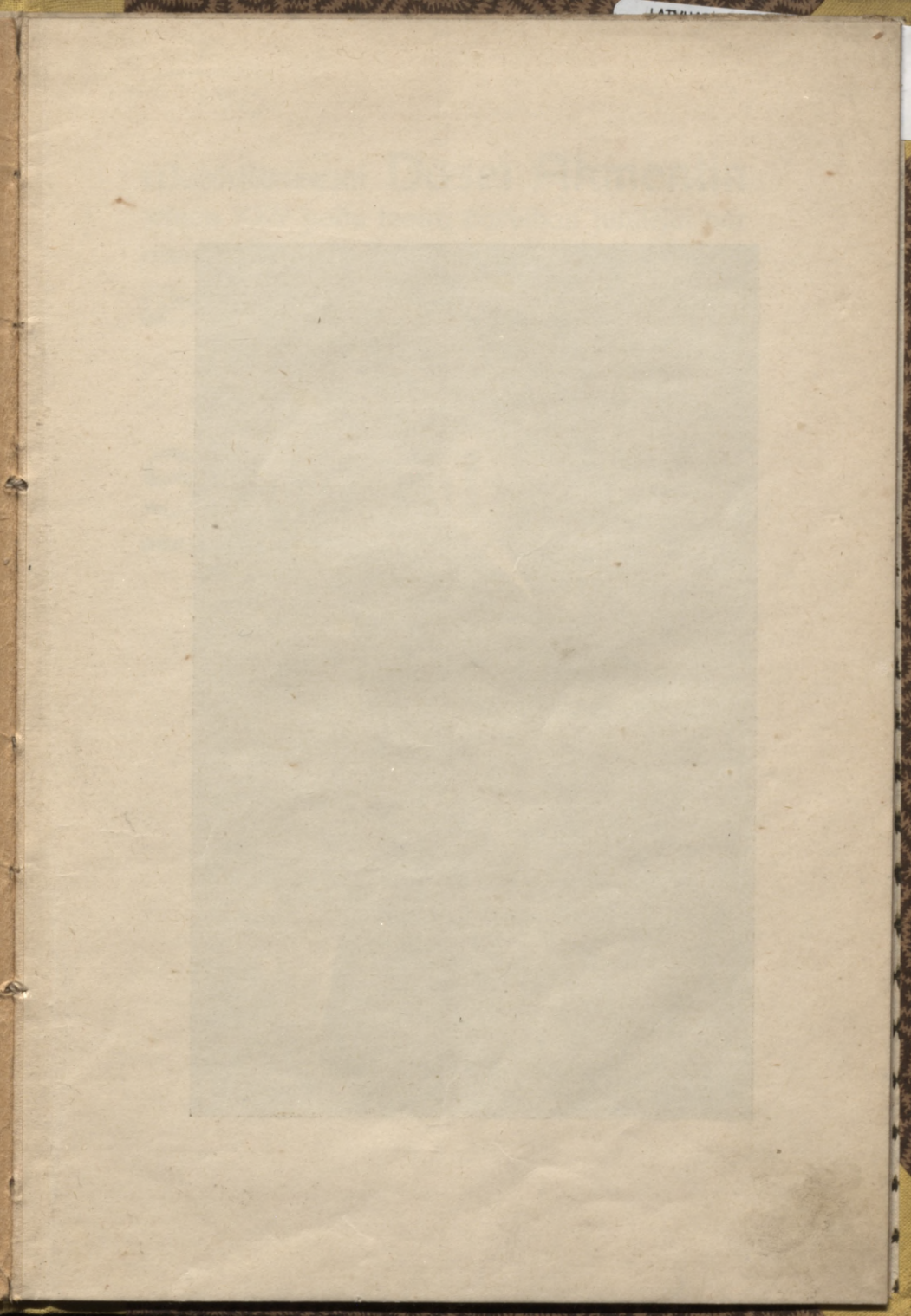
Daze Akmentiņ.

Mani eespaidi.

Rigā, Ed. Rosit grahmatu tirgotawas apgahdibā, 1911.

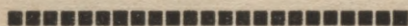

L $\frac{7}{190}$

Mahkšlenezēi Dazei Akmentin
wiņas XXV gadu teatra darbības jubilejai par
atmiņu lai šķīs rindīņas zēt wiņas darbus.

Strahdat

un

nenogurt

R. Tautmiņš-Behrjāšs.

1953

✓
L V B
166295

1 lpa. 9 lmu.

03030618221

Part. 55

Grahmatu drufatawa „Astra“, Riga, teelā Jaunā ceļā Nr. 25.

Ronwalda Atis, pagahjuščâ gadu simtena fešč-
desmitos gados, lahdâ šabeedribâ šazija, la
paees wehl dauds, dauds desmit gadi, eekams
latweešči wares atšauktees uš šawu mahkšlu,
teatri, un šaweem mahkšleneekeem. Bet Kronwalda
paregojums toreis nebij bijis deesgan noškaidrots un
pareišs. Tâ kâ toreis wišs pee latweešču attihštibas
štrauji uš preekšču wiršijās, nahza ari deena, kur
pirmo reiš latwiški israhdija teatri. Nebija jagaida ne-
lahdi desmit gadi. Latweešču azis toreis uš wišu ko
wehrās, lai tikai tautai ņneegtu ko noderigu, pamahžošču.
Un nahza tad preesteris, šludinaja škaištu nahkotni un
pulzinaja ap šewi mahžeklus, kureem tas eedweša daļu
no šawas dšihwibas, šawas dwehseles un šawa dai-
luma. — Darbs zehla wihrus. Radija zenšonus un drihš
Kronwalda wahrdi bija tikai masa atmina, zil nošpeesti
un druhmi wehl tobrihd bij raudsijušchees tautas pir-
malee modinataji un darba pašahzeji, par tautas
nahkotni un attihštibu. Šaut gan jaunajā, modrajā darbā,
teatri, wehl maš radās ihštās mahkšlas, tatšču nenogur-
dinoščais špehšs un labā griba, jaunās mahkšlas templa
audšeknus atšwabijnaja no diletantišma un tâ drošcheem
šoleem radās laiku no laika noteiktaki un noškaidroti
plahni un panahkumi. Zehlās darbineeki, kuri neuš-
stahjas uš štatuwes wairs gara-laiķa pehž, jeb ari, lai tâ
ahreji pabalštitu tikai pašču leetu, bet kuri apnehmās
šeedot wišas šawas špehšus latweešču teatra mahkšlas

weizinašchanai. Un radās pulziņš jaunu lauschu, kas nekahdas puhses nebihdamees palika uštizami šavam darba idealam, šavam špraustajam zehļajam mehrlim. Nekas šchai jaunibai nebija par grūtu, lai pāršpehtu launumus, katēklus, kas krustojas darba attihštibas zekā. Lai frita weens un otrs no strahdneekēem, wianu weetā auga desmitem jauni, špehzigati. Ussahktā straume, kas trauzās uš preekšchu, nebij wairš apturama. Kā špirgta juhčas wehšma apwiknoja wišu firdis un aizinaja, wilinaja, dotees lopigā darbā . . .

Dseedot dšimu, dseedot augu,

Dseedot muhschu nodšihwoju — — —

Tā škaneja malu malās. Dseedaschanas šwehkti tika šarihktoti. Laudis pulzejās no wišam Latwijas pušem, lai weenprahtibā atdšihwinatu to, kas tik daudz gadu šimtenus bij aprakts tizis šwešchu lauschu uštrautā wehrdšibā. Wišur radās simpatijas un pat eenaidneeki šahla uš latweescheem luhkotees ar zeenibu un bailēm. Augšchamzelschanašs bij notikuse, un dseefmas gawileja pateizigās firdis brihwibas nesajeem.

Konzerti un teatra israhdes rihkoja šur ween tas bij eespehjams un atlauts. Šs jaunā mahkšlas mihtotaju pulzina zehļās dseedatajas, kā Anna Brigader=Maija, Marija Brauer=Martinson, Osolin=Sihlite, Frizis Lepšchewižs u. z. Ar Adolfu Allunanu preekšchgalā šchee nesa tautā šaujuhšmu, un mahkšlā šahla raštees pirmee seedi. Kad ari šchee seedi bija sentimentalisma un romantikas krahjās.

Darbam peenemotees, nahza ari arween leelakas prašibas pehž wairak darba daritajeem, no kureem šahla tauta prašit daudz, daudz wairak, nekā no wianu preekšchgašjeem. Tā daschi šahla atkahptees, lai dotu špehzigakeem weetū. Bet ziti, kā jau aishahdits, wehl ar leelatu energiju šehrās pee šawa ušderuma ispildišchanas.

Atkal un atkal atskaneja Latvijas kaļnōds un lejās „Dseedot dšimu, dseedot augu, dseedot muhšchu no dšihwoju.“ Karstā kahre, kas ipluhda is tautas firbds, dseedat un dseesmās šajuhšminatees, neaprima, bet trauzās arween wairak plašchumā, dšimtenes robeščas šchitās par šchaurām lai jauno spēhtu atturetu. Pehz Rigaš toru-konzerteem, tagad plašchi pašihstamā mušikas mahtšlineeka Ernsta Wiegnera wadibā, pulzinsch dseedataju dewās us Maškawu, lai ari zittauteeschi pahrleezinatos par latweeščhu tautas dseesmu dailumu. Panahkumi bija nezereti labi. Wišur tika isteiktas atšinibas. Laitrakstos zildinaja gan pašchu kori, gan ta wadoni, gan ari solistus. Šchinis atšaušmēs teek minets ari kahdas Dorootejas Steinberg jaunkundses wahrds, kura teek zildinata kā eewehrojama altiste. —

Koru darbiba arween wairak peenehmās spēhtā. Ari us štatuwes lehnām, beš kuplejam, šahka dseedaschana usplaukt. Kad Beħšis ušweda pahrstrahdatu Glinka operu „Dšihwibu preeščh Zara“ par dseesmu lugu, nahza ari us domām Rigaš latw. teatrs šcho darbu, kuram tolait bija wišai plaščha nošihme, ušnemt šawā repertuarā. Bet šchkehrščhli šahka raštees jau pašchā darba šahkumā. Truhka spēhzigu dseedataju, lai wišas lomas zil nezil apmeerinošchi weiktu. Wišwairak baščhas un ruhpes darija Wanās partija. Beħšis šcho lomu ar škaišteem panahkumeem bija dseedajuse Konstanze Berg. To aizinat us Rigu, baščhadu nenoweħršchamu apštahku deht nebij eespeħjams. Bija jaapštātās tepat Rigā un ilgi nebij wajasdšigs meklet. Wiegnerš teatra preeščhneežibu darija ušmanigu us Doroteju Steinberg jaunkundsi, peħz tam, kad Marija Brauer-Martinsōn, toreis šaukta par „latweeščhu laštigalu“, bij pilnigi atteikufes no štatuwes, lai paliktu weenigi darbā kā konzertdseedataja. Steinberg jaunkundse ušaižinajumu peenehma, un zil man šinams, tikai šcho

weenu lom u noſpehlet. Galigi pee ſkaturweſ palitt wina toreiſ wehl nedomaja. Loreiſ loti paraſtſ bja peenemt latwiſkſ wahrdſ, un tà ari ſchoreiſ notika, ka Dorotejaſ Steinberg weetâ nahza D a z e A k m e n t i n.

Birmâ debijâ jaunâ nowize eeguwa negaiditu pee- friſchanu. Winaſ ſpehzigâ, ſimpatikâ balſ waldſinaja un neween dſeedaſchanâ, ari tà tehlotaja wina wehrſa uſ ſewi uſmanibu. Tragikſee momenti ſatreeza lihdf aſarâm. Natra linija, katſ wahrdſ bja iſjuſtſ, loti ſpilgti krahjotſ. Dſeeſmu „Rad mahte nomira, man maſam puſſenam“, wehl naw neweena latweeſchu dſeedataja dſeedajuſe ar tahdeem panahkumeem, tà Daze Akmentin. Tad atkal ſtatſ kloſtera preekſchâ, ziſ ſchauſmigs, ſatri- zinoſchſ. Maſa meitene ar ſawu braſchumu, dedſibu un ſajuſhſmu bja ſimteem miſlaſ ſirdiſ eeguwoſe. —

Tâ taſ bja dirodeſmit peezuſ gaduſ atpaſal, ka muſhu leelaſ mahkſleneezes Dazeſ Akmentin wahrdſ nahza uſ ſkaturweſ plaſchi paſiſtamaſ.

Daze Akmentin dſimufe Greenwaldê, Kurſemê, tur ta ari pawadija daku no ſawas behrnibaſ. Tad we- zakeem pahrejot uſ Rigu dſihwot, maſajai Dazei atwehrâſ pawifaſ zitadaſ paſauleſ ſtatſ. Teit wiſur waldija ſchirgta dſihwiba un ſajuſhma, par panahkumeem, kaſduſ guwa tauta ſawa ſtahwoſka uſlaboſchanâ. Wezee Stein- bergi nebija no teem, turi lai ſawu ſweziti turetu ſem puhra. Ari wini peedalijaſ, ziſ nu bij eeſpehjamſ, pee tautâſ intereſchu aiſſtahweſchanaſ. Ari wini zentâſ wiſai ſabeedribai lihdfi ſetot. Bet maſai Dazei drihſi beidſâſ brihwâſ behrnibaſ deenaſ un bij jaſahſ ruhpeteeſ ari par materialifmu. Wina mahzijaſ par modiſti. Bet pehſ deenaſ noſpeedoſcha darba, wakarôſ, wina ſteidſaſ uſ beedribu, lihdf darboteeſ dſeedataju kori. Tur wina ar ſawu ſpehzigu balſi ahtri ween eeguwa dirigenta un zitu dſeedataju labwehlibu. Akmentin drihſ ween tika mineta

ka weena no pirmajam . . . Beeschi wina apmetleja ari beedribas teatri. Bet tad wehl taku bij domas, reis kluht par mahksleneezi. Un tas jau ir wezs un parasts, ka talantus gaisma zel ne paschu eedomibu, bet gan nejauschiba un negaiditi atgadijumi. Ta tas, ka jau atsihmets, notikas ari ar Dazi Aktmentin.

Rigas Latweeschu Beedribas teatri toreis wadija eewehrojama is reschijors un skolotajs Hermans Rode-Ebelinsch. Ebelinsch bij mahksleneeks ar gaischu skatu, winsch redseja dauds, un atrada dauds. Dauds eewehrojamu talantu us latweeschu skatuwes Rode-Ebelinsch ir zehlis gaisma. Un jau drusku agrak eepasihdamees ar Aktmentinu, winsch schkita atradis ko wairak, nekà parasts bija. Rowehrodams scho kwehlojcho ogli, nehma to un ustuhra leesmas. Aktmentin kluwa dseedataja un aktrise. — Bija toreis zitadi laiki us muhsu skatuwes, nekà tagad. Wis wehl toreis raishjas walà no behrnu autineem, lai augtu leeli un weseligi, nahkotnei par pamatu un preeku. Wis wehl toreis bija wahfts kopà hajuhma, mahkslas mihlà, tautiskas awinas zildinaschanà. Roskaidrots wehl nebija nefas. Radàs dauds materialu, talantu, kas wis bij neaptehsts, kas gamileja, bet nefinaja ihsti ka un parko...

Weeniga leelaka latweeschu skatuwe toreis bija Rigas Latweeschu beedribà. Bet preeksch leelakeem uswedumeem ta bija stipri wehl nepeeteekojcha. Tikai Ebelinam no ahxsemem nahkot telpas un skatuwe tika paleelinatas un darbs zaur to, ahreja sposchumà, wareja dauds pazeltees. Ebelinsch buhdams ar mahksleneeka wisdsilako no sihmi, nenowehtas no sawa preekschgahjeja Allunana leela pasahkuma, bet zentàs to ar wiseem spehkeem us preekschu wirsit. Winsch redseja, saprata, kahds gruhst, milsigs darbs gul us wina atbildibu. Ra azumirski wiswairak akteereem ir skola wajadsiga un repertuars, kas jaunajeem mahkslas mihtotajeem dotu pahrleezibu, ko

tee var un to tee newar. Rode-Ēbelinšch nepasina latweešchu dramatiško literaturu, bet šwešchs winam nebija, ka wahžeeschi eenem špehzigu weetu uš latweešchu ūtatuwes. Rode-Ēbelinšch ķehrās ar bravuru pee darba, winšch wahza pahri no ahrsemem, gandrihs waj wišas to laiku eemihlotos rašchojumus, liķa tos tultot latwiški un ušweda pehz eespehjas, labos eestudejumos. Wahzijā toreis, ķa wairs nekad, waldija nošlīhpets romantišms un tehlojumā sentimentalitate lihdsj apnikumam. Saldās mihlestības lugās bija tapat romantišmā eetihštas, ķa wišu weenfahrišķatās joku lugās. Ēbelinšch wehroja un pehtija latweešchu teatra publikas garšchu un noprata, ķa šķee ahrsemneeku darbi wišwairak waldsinas un ūištis publiku pee teatra. Un nu pluhda darbi iš wahzu semneeku, ķalneneeku un šchweizeešchu dšihwes. Bet wišfirsnigato peekrišķanu eeguwa tiroleešchi ar ūaweem „Zillerlejeešķeem“, „Selta semneekeem“, „Tehwijai“ un tam lihdsjigeem gabaleem. Ģan dašchi tahdi darbi bija jau agrak išrahditi, bet Rode-Ēbelinšch mehģinaja tos atjau-not, ušspeešķot teem ķa sehģeli wišai špilgti wahzu natio-nališmu. Latwiškišais, ķas Allunana laiķā wairak tika ee-turets, tagad pamasam išsuda. Neweens to ne-eewehroja. Latweešchu ūtatuwe mirdšēja Alpu ūahrtumos. Šķai ģaišmā lihģģmoģās Šķarlotte Birch-Pfeifer, Rudolfs Rneifels, Ludwigs Anzengrubers, Ģanghofers un wehl dašchi ziti masak paģiģštami rakstneeki. Un iķweenā šķo autoru lugā ir ķahda meitene, laba, firsniga, weenteesģiga, tad ģudra un brašķa. Un šķis meitenes, pehz pirmās zildinatās debijas, Amentinai dewa attehlot Rode-Ēbelinšch. Ģruhta bija jaunajai nowizei winas pirmā ģaita. Uš reiģ eedšihwotees tahdās leelās partijās. Bet drofmes, špehķa, energijas winai netruhķa un wina strah-daja ar apbrīhnojamu teekģmi. Wina ūawā eesķahģeas ūajuhģmā iģauga leelaka, neķa pate apģinajās. — Amenten-

tin dseedaja un spēhleja wiņu, to tīk winai dēwa. Drihš ta operetās un dseesmu lugās guwa ūstātītajū firdis, drihš atkal waldsinaja ar ūweem ūemneeku ūlūkeem. Es atzeros wehl winas Zirzeniti. Zīk wišs tur īsauga dabīgi, ūahpes, nerahntiba, mihlestiba, ūhkelmiba, īūamīšums, wišs tas weens zaur otru. Tad atkal beigās wišs tas zehlums, nopeetniba. Tīk fīrhnīgi to tehloja ūkmentin, tā tas eespehjams tīkai pateesai mahkšlas pilnai dwehselei, kas war ūmeet un raudat, ja wajadsīgs ar katru aži ūawu.

„Šho ūeeweeti ahrsemēs ar ūeltu apbehrtu,“ ūazija reij Rode=Ebelineš par Dazi ūkmentin. Wina ir leels, rets talants. Bet ūkmentin nelahroja ūchi ūelta, wina palīka ūawai tautai ūstīzīga. Gan wina toreij warbuht wehl neūinaja, bet klūsumā tīk jauda, kas reij deenās wina buhs latweešheem. —

Rode=Ebeline darbiba parahdijās arween ūpilgtat un ūpilgtat. Wišs ūūnehmums ūahka noūklaidrotees un īū bagatā materiala kopuma ūahka atūpīhdet pīrmās latweešhu ūtaturwes mahkšlas dūfīkūteles plaškatā noūihmē. Tas nebija wairš tīkai Rīgas Latw. beedribas teatrs, bet gan no wišas tautas eezeenīts ūūnehmums.

Ebelineš, redsedans, zīk grūhti ir ūtrahdat, ja neprot latweešhu walodu, wīnš ūahka mahzītees latwīūi no ūweem ūkolneekem=kolēgeem, kuri pee wina īūglīhtajās dramatiūkā mahkšlā. Tā arween wairak eedūilīnadamees weetejōs apūahkloš, Ebelineš nodibīnaja eewehrojami ūaūlanotu anūambli. Tas wīnu wedīnaja atkal ūū jauneem paūahkumeem. ūūlutīnata publika ar ūlpu ūahrumeem, kalnēneeku dseesmam, tīroleešhu deūam, ūahka garlāifot zentīgo reūchīforu un wīnš lehrās pee noūihmīgaku darbu eestudēūhanas. Weens no teem tā pīrmais jaatūihmē, Šīllera „Dīsa Mīller“ ūūwedums. Tītuūa loma pee nahzās attehlot ari Dazei ūkmentin, kura līhdū tam bīja guwōūe publikas peeūrīūhanu tā wahzu meitene, īhūajōs

strahjainos lindrakos, baltâ kreklinâ un rošču fronti rokâ. Winas jodleri bija jau plaschi pasihstami. — Kâ Luise Miller Daze Akmentin nahza gluschi nepasihsta jawâ tehlojumâ. Neweens negribeja tizet, ka ta ir ta pate semneezite, kas tagad tur gluschi zitâ atmosferâ pahrdsihwo ņchauņmu pilno mihlestibas tragediju. Zit pahrsheidsoščs, ņawikinojoščs bija winas tehlojums pee ledijas Milford, ņahds ņatrizinajums, ņahpes, mirņšanas ņkatâ. Ne, ilgi ta wairs nebija masâ lauku meitenite, kas katrâ lugâ uswareja zihnu ar nebehdneem lauku ņehneem, tos mihlestibâ pee ņewis ņaistidama. ņĶai deenâ Akmentin pazehlas lihdsi ņawam agrakam darba beedrenem, Stiprais un Wihtol-Upmalneet kundsem. Ne, wina ņuwa wehl leelata par tām, jo nahkotne winai bij dauds isredses bagatafa. Tâ Akmentinas darba lauks arween atwehrās plaschaks, dsitaks. Ebelinņch usweda tagad atkal gluschi zitus darbus, ņahdus wehl lihdsi ņchim mas pašina. Nahza Raimunds, Restrojs, Hells, ņĶmidts, kas romantismu ņneedņa burwigâ fantasifâ, un tur wisur Akmentin lomuhz lomas mantoja jaunu ņlawu. Pirmais laikmets, diletantisms, bija paslihdejis pawisam nemanot jau tahlu projam. Bet jaunâ Talijas meita neapgura, neņaslima ar muņsu akteeru wispahrigo ņlimibu — eedomibu. Wina strahdaja wehl wairak kâ agrak. Tif materialee apstahkli nebij wisai iposchi. Wajadseja blakus teatrim nodarbotees ari ar ņahdu zitu peknas awotu. Tâ pa deenu wina strahdaja ņawu peespeesto darbu, bet wakarâ jautra un lihgsma dsihwoja us ņkatuwes. Strahdadama pee zittauteescheem Akmentin ar ņawu ņņchalumu, ustizibu, eeguwa wairak bagatu gimenu ņirdis, lihdsi ko ari winas apstahkli labojās un ņĶinis gimenes winu apņweiza kâ mihlu draugu, ņabeedreni. Sweshtauteeschi us winas talantu luhkojās ar zeenibu, un palstija winu kâ ween eespehdami. Tâ Akmentinai bija

ari eespehjams ilgaku laiku zelot pa ahrsemem, kur spehja daudš ko mahzitees un eeguht jaunus eespaidus. Ar pilnu klehpi jauneem idealeem Almentin atgreesās no ahrsemem atpakaļ dsimtenē, kur palika ta pate mundrā, diščā darbeneeze. Šchāi laikā wina šahš pate radit. Winas tehlojumos isauga spehšs un dsila dwehsele jaunās isteiksmēs, kas atšwabinajās no wiša tukšča teatra-
lisma un isdweša dabiskās teeschamibas patihkamo ša-
juhtu. Gluschi j a u n s lihds ar winu auga us latweeschu
škaturēs. Kopibā ar Annu Brigader-Maiju, šcho eewehro-
jamo latweeschu subreti un Bertu Graudin-Rumneek,
isauga ansamblis mahšklas dsirkstočs, kahds reti tik ir
fastopams.

Ar Marijas partiju Mahtes šwehtibā tad Almen-
tin kļuwa wišas tautas mihlule. Arween pilnigaka šawā
mahšlā, jaunu špirgtu wehšnu pahri pluhstot wina ne-
manot tinās Melpomenas šalās lauru wijās. — Nahko-
ščās lomas bija Fatima, Martšča, Marta, Preziosa.
Šchis lomas prašija daudš zitadus rakšturojumus, un Al-
mentin šahša peerahdit šawu tehloščanas spehju jo plasčā
apbrišnojama daudšpusibā. Wina noštahjās ša patšah-
wiga mahšleneeze, apšinigās rokas pabalštita, un tad
bij jaščķiras no ta, ko ar pilnu teesibu Almentin war
šaukt par šawu garigo tehwu, atradeju, mahžitaju.
Bija jaščķiras no ruhpiģā darba waditaja Rode-Ebe-
lina, kurešč atštahjās no latweeschu škaturēs aiš daudš
un daschadeem eemesleem un laikrakstu usbrukumeem
šaitinats, war šazit, ša ar negodu winu aišlaida, šaut gan
ikweens, kas pašina Rode-Ebelinu un wina darbus,
ihgni šazehlās pret ta nizinatajeem un usbruzejeem

Kad Ebelinšč bija projam, tad mehdsja šazit, ša
Latweeschu teatrs ir palizis beš „stutes“, šewišķi preešč
akteereem. Wina weetā nahža wehl deesgan jaunais
darbeneeks Peters Dsolinšč, kurešč kahdu laiku bij štrah-

dajis ahrjemēs. Dsolinu kà direktoru, reschiforu atfina par labu, bet kà jaunu talantu audsinatajs un skolotajs winsch nebija. Wareja teit drihs fabrukt un palikt us weetas. Un kas us weetas stahw, eet atpakaļ. Tad Dsolinsch wairš nepeefopa til daudš wahzu tautas lugaš, bet nodewās šneegt latweescheem dišhos klasikus un eepasihstinat bes wahzeem, ari zitu tautu dramu. — Jauno laimetu usjahkot, Daze Akmentin, palika ustiziga pate few un šaweem špehteem. Strahdat un nenogurt bij winas dewise. Masā, naiwā raksturotaja, tagad peepešchi kà meteors parahdijās pee šilajām debesim un kluwa — tragebe. Lihds ar Dsolina Marzišu un Hamletu, wina auga tam lihds. Zif širsniga, aisgrahbošcha, kà šapnu mulšā ir winas Dfelija un jchlihta tās jaunawas usupureschanās, daitums un dwehseles gresnumš wišā winas Dorē Kino tehlojumā „Marzišā“. Kà zehla mihleštiba wina išaug Agnesā Sorel un šahpes pluhst kà ašins strauti winas pilnigakā tehlojumā, Desdemonā. Un šatrizinoscha, leela wina ir kà Marija Stjuart. Kà karale Akmentin nošehdās tronī ar Mirsdas Iomu Aspasijas „Waidelotē“ un Deesmu tās paščas rakstneezes „Raganā“ Ar ilgam pahri pluhstot, štan winas dšeesma „Mehneš staruš stihgo . . .“ Rahds warenumš un šeewas škaištums to pazel šahrta štatā, kur pate seedot šewi špehi, lai šargatu pateeso mihlu, kas zita fruhstis laimē štan. Šhis klasifikās, daudš raksturojošchās un isteizošchās šeeweetes Dazes Akmentin tehlojumos ir wairak kà išdeeniba pelekā tehrpā. Akmentin ir nenoleedsama realiste, bet ari nenoleedsama psihologe. Winas tehlojumi ir šeeweetes-šeewas wiškrāšchnatee seedi. Akmentin išdšihwo kà neweena zita šawu dwehšeli, un warbuht taišni teit dušš winas leelais noslehpums, kas parahdas til daudš wariacijās, kà škaištumā, mihlā, naidā, draudšibā, šaunumā, šapni, debesu škaidrumā un pekles melnumā.

Tad Akmentin vareja atskatitees us šawu nostai gaito gaitu un pastrahdato darbu, pehž desmit gadu ilgeem zihnas gadeem. Šcho deenu šwineja wiša tauta. Daudš wehl līka us winu toreis diščas zeribas, un wina naw neweenu wišluše. Ir peepildijees zeretais. Neapraštama bija ta atsiniba, kuru šawā pirmā goda deenā šanehna mahšleneeze. Zil škaištos dsejas wahrdos muhšu ee wehrojamaš dsejneeks Zahnis Poruks minetā deenā zildina mahšleneezi, lai atkahrtojam to šcheit:

D a z e i A k m e n t i n .

Tew, mahšleneeze, Latwju glištums
 Daschs šchodeen upurus nest šteids;
 Kam labwehligs ir škanu ritums,
 Ar šlawas dsešmam Tewi šweiz!
 No širds us širdi nešas juhtas,
 No azs us azi preeka gars:
 Ka pahršpehtas ir zihnas gruhtas,
 Ka Latwjos mostas mahšlas stars,
 Un ari es, gan nepašihstams,
 Gan šwešchs, kur mahšlas gaisma špihd,
 Tur tuwojas Tew, tumšu brišdams
 Lai šwinetu šcho šwehtku brihd!
 Kad mahšlas škati labo prahtus,
 Kad winus runā, šaldi škan,
 Kad šewi juhtam špiršsinatus
 Un aplaimotus aridšan . . .
 Waj tad lai nepateizigi mehš klušam,
 Waj lai us šemi raugās azs,
 Waj lai mehš weenmukibā dušam
 Lai neekos aišrit katris gads?
 Ne, tad lai wainadšinus daram,
 To pušchlot, kuras mahšla mirds
 Rā brihnumus, mums laušdu baram,

Nam dšihwē istwihkufe firds.
 Te, mahkflā ataufst jauna deena,
 Te atšpihd zitas šaules stars;
 Kuršch dailes idealus zeena,
 Tos fastaps šcheitan tahda gars.
 Ja ari daschs ir apmalbijees
 Un elku mahkflai padeweēs,
 Pa tumšchām telpām isdšihwojeēs,
 Tas beidsot dailam preti eēs;
 Lai „Mahtes šwehtiba“ to wada
 Kuršch tumščas tekas lahsteem breen,
 Un drebedams no grehsteem, bada,
 Tas tikai launu tehlo ween.
 Tad atštan atkal mahtes dšeesma*)
 Tad ahrprahtigee šapni suhd
 Un dailās mahkflas šwehtā leesmā
 Mums ihšteniba jašaprot . . .
 Tad dšeedi, dahrgā gawilneeze;
 Šcho mahtes dšeesmu, kura špehs
 To, kura mahkflā — nebehdneeze,
 To šchirt no rupjās pašaulēs . . .
 Jel dšeedi latweešcheem to dšeesmu
 Kas klišduščos pee prahta wed;
 Jel dšeedi dahrgo mahtes dšeesmu,
 Un laipni teem ar roku met!
 Jau desmit gadus mahkflas glihtums
 Jš Dewis šibnojošchi pluhst!
 Dew šaules muhšču debesš špihdumā
 Buhs gresnoteēs un daiki jušt. —
 Wehl Latwijās mahkfla burtot mahza,
 Wehl winu šaprašchana — neeks,
 Raut gan jau „kritišet“ šchurp nahza,

*) Šcheit dšejneeks domā mahtes dšeesmu iš lugas „Mahtes šwehtiba“, kuru ušweda Ałmentinas pirimā jubilejas deenā.

Daschs nomaldijees nebehdneefs.
Rà besgaligas pašaul's ahrès
Pee swaigfnes swaigfne sib un mirds,
Tà tawa mahkfla spihdet warès
Rad pukstès šaprasdamàs firds!

Jahnis Poruks (1896).

Ar Rudolfu Blaumani, dramatiķi, Akmentinā dšima atkal šahda zita, wehl mums nepasihta lomu šchlira. Akmentin teit šneedsa „meesu no muhsu meesās“. Wina attehloja muhsu lauku meitenes wišā winu weenfahrschibā un juhtelibā, un tahlu prom no lihds tam parastām wahzu štukem. Maiga wina ir kà seedu šmarscha Blaumana „Pasuduščā dehlā“ kà Ilse, bet tad ta isaug un parahdās kà furija, kad laundaris aišskar winas šwehtumu, winas mihleštibu. Un dšeltena, nahwiga, kà drigene ir Mihle Seibolda „Mahjas naidā“. Dauds tahdu tišpu šastopam mehš Akmentines mahkflas galerijā. Un tad wehl nebehdnes meitenes, gan jokos, pošes, tautas lugās. Un mafais Karlits Blaumana „Štroderdeenas Silmatschos“ waj atkal mafais ihkštits Annas Brigader „Sprihditi“. Tahda dšihwiba, pahrgalwiba, braščhums un nerahtniba, šahdu Akmentin teit tehlo, war titai preezinat.

Kad pirmo reij ušweda Sudermana „Godu“, preekšch mums til wehtrains, un pehz tam šeloja uš muhsu škatuwm arween wairak tà dehwetā modernā drama, tad ar Almu Heinike šahlot, Daze Akmentin nahza šawā elementā. Rà is marmora ziršts, škaišti un pilnigi ir winas rakšturojumi, atdšihwojot tagadnes šeweeti. Kas špehi aišmiršt Akmentin kà Eriku „Ar septinpadšmit gadeem“, kur jauna meitene twihkšt pehz aišleegtas mihleštibas. Rà šwehlo winas azis, kà leesmo wišš kaišlu pahri pluhstoschais kermenis, kà kafes nagi winas rošas teezās mihlešta wišra kruhtis. Degdama pahri wišam ta lausčas un nebištās par to, kas notikšees. Rà welnens škaišta, atbai-

došča un wilinošča. Un tuhlin atkal otrs raksturo-
jums, Annina Galbes „Jaunibā“. Zī te atkal viņš it-
deenīšchks, pateeks, ilgu pilns un šlahpstošchs. Nawa
wairs no baudu kahrās Erikas, bet mihlās pahrpilna
behrna dwehjele tif sīhgo. Loti atminā man palikuse ir
winas Signe Bjernšona „Bankrotā“ un Nora Jbsena
„Dekū namā“. Apasijas „Deesmā“ wina šagatarwojas
lai reiši dšihwotu un ušwaretu Elgā, kur šchaušmas ša-
treez redsot šcho wiltus šeewu, ar kahdu meistariibu ta
išjuht, prot leekulot un mihlet. Deeks, apbrihnojams ir
Dazes Akmentinas lomu repertuars. Arweenu ta ir
šneeguse, lihds ar Sudermani šatot: „Majch tas pats, un
t o m e h r a r w e e n j a u n s.“

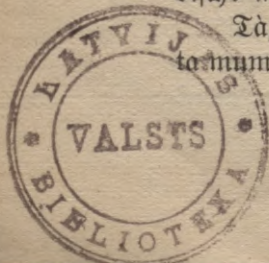
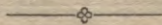
Naw leelaka wahrda muhšu teatra wehšturē, ka Daze
Akmentin, naw bijis neweena pahraka par winas talantu
muhšu lihdsšchinejā teatra gaitā. To leelo darbu, šo zehluše
ir Akmentin, naw wehl neweens špehjis zelt lihds šchim
no muhšu teatra mahšloneekeem.

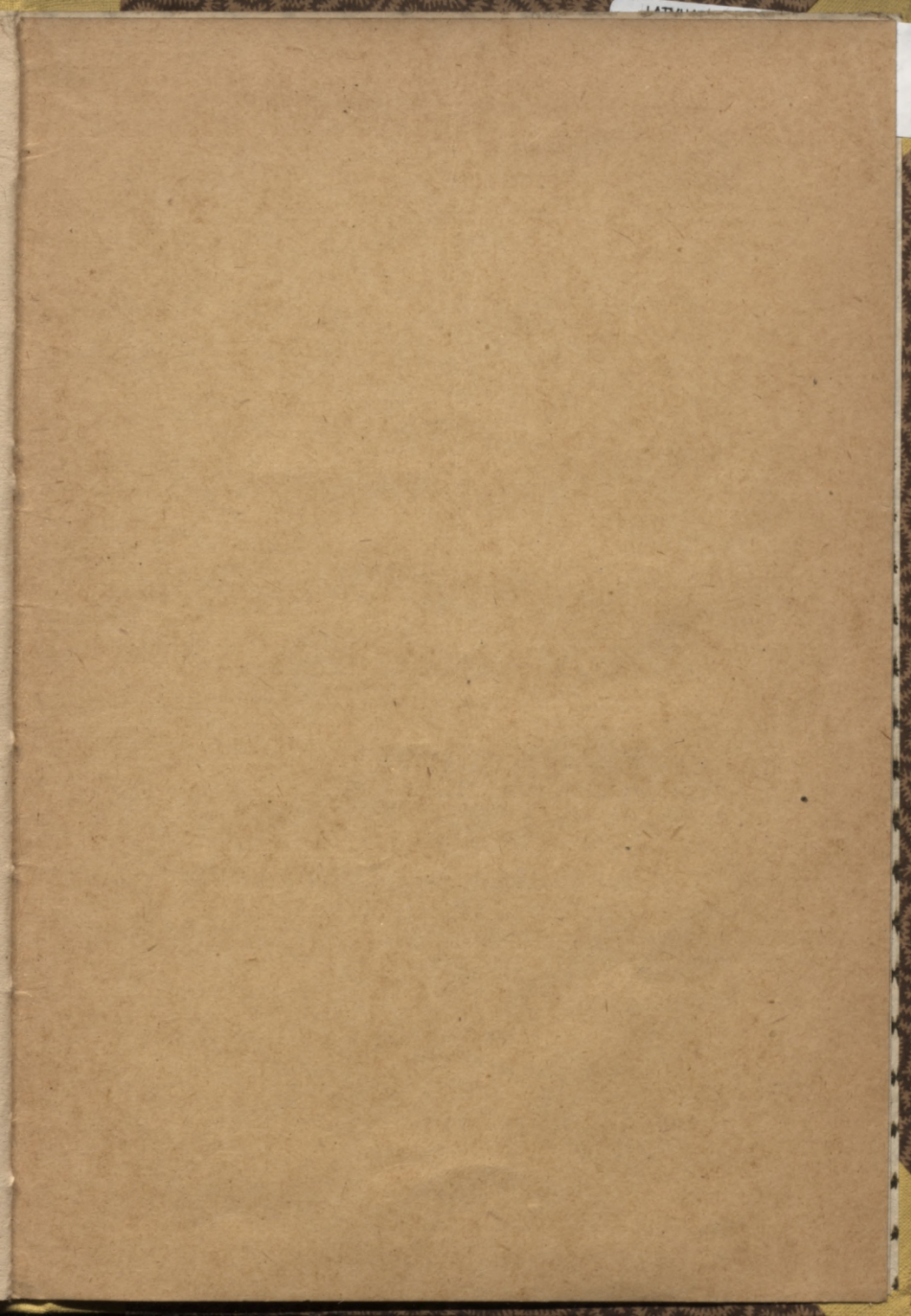
Strahdat un nenogurt, ir wahrdi, kas Akmentinas
dšihwi wislabak raksturo. Strahdat un negurt, lai štan
šchee wahrdi ari zitu mahšloneeku firdis, tad ari wini
šinas, kad pehz gruhta darba nah škaišta atpuhta. Ka
darbs, un nekās zits kā darbs, war dšihwi šaldinat un pa-
zelt laimes mahškonos . . .

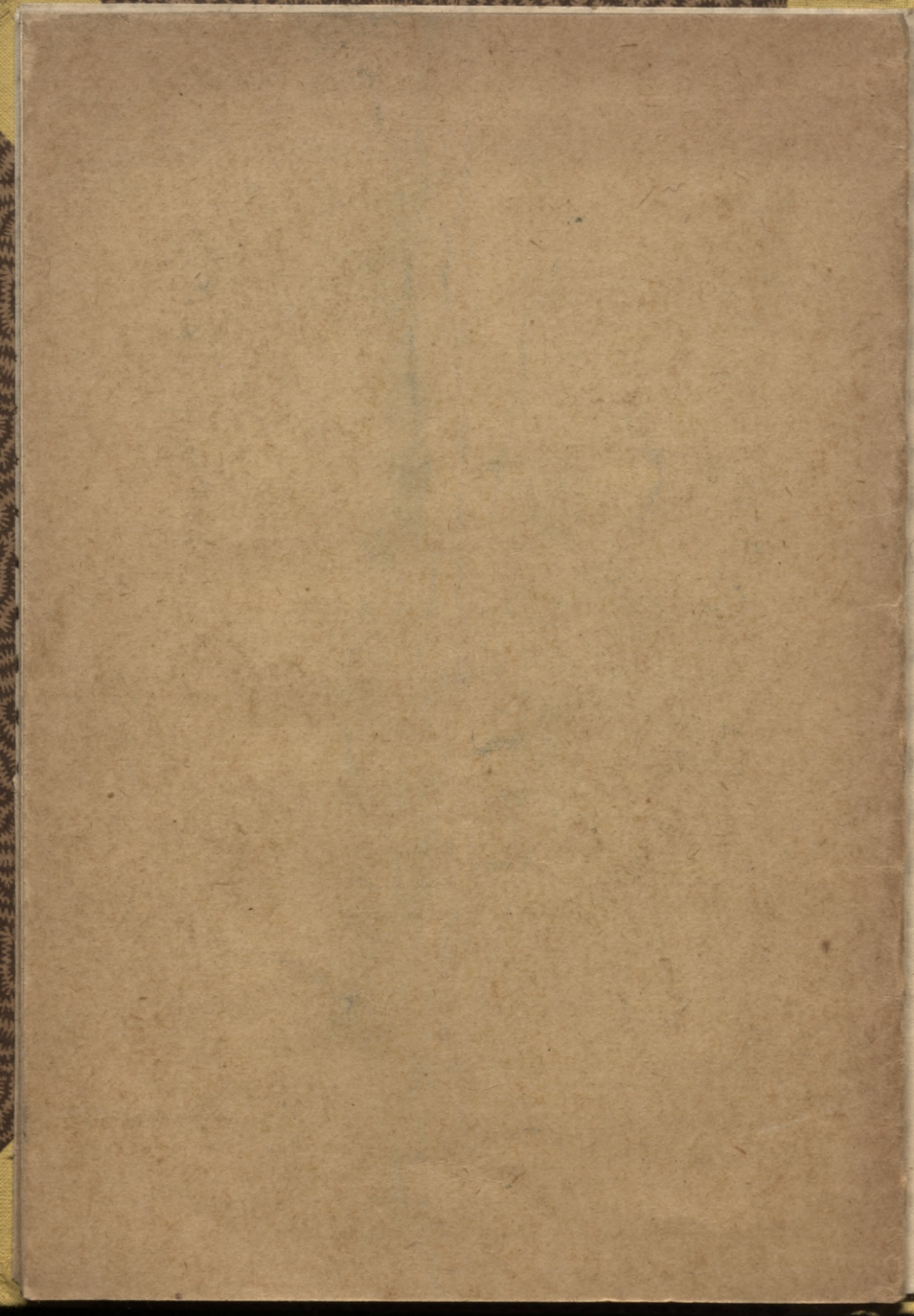
Tagad Daze Akmentin atskatās uš diwdešmit peežu
gadu ilgu darba laiku, kur wina gahjuse kā tautas warone
pahri wišam melnam, netihram, nomahštam, lai tikai
zihnitos un šatreektu wišu postošchu, un eeguhtu jaunu
gaišmu, jaunu špehku, jaunu dšihwibu muhšu mahšklā. —

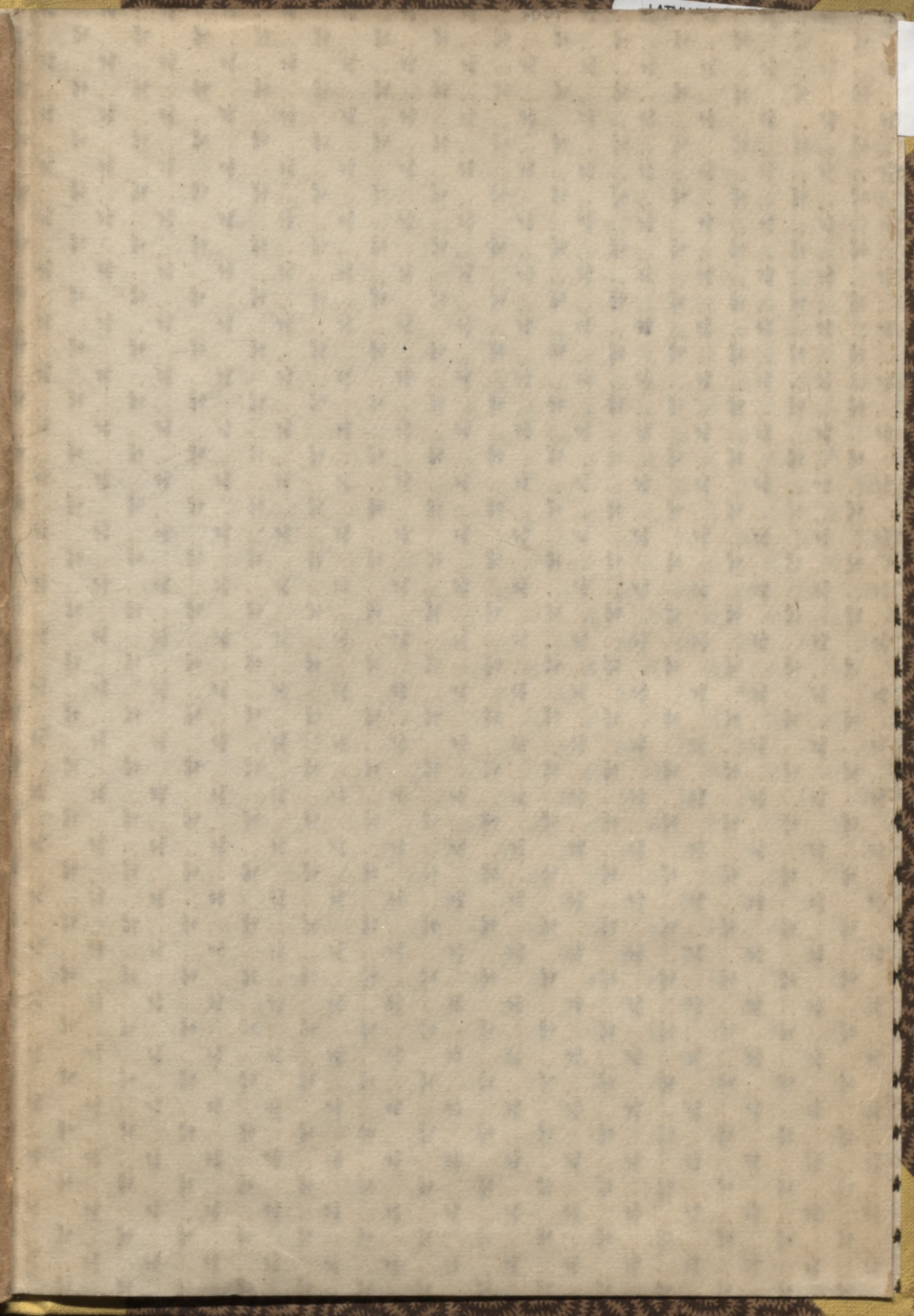
Tauta šin warones ušwaras un tauta mihlē šawu
dišcho meitu . . .

Tā, kas wišai mahšklas pašaulei ir Eleonora Duse,
ta mums ir — Daze Akmentin!

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0303061822